

Analyse van de taalsituatie in je opleiding

Je kan niet aan de uitwerking van een taalbeleid beginnen zonder te weten hoe de huidige taalsituatie in je opleiding eruitziet. De input die je al verzameld van de directie, de coördinatoren en de docenten uit de opleiding, vul je in de analysefase dus aan met gedetailleerde info over de taalsituatie in je opleiding.

Wat zijn de talige sterktes en zwaktes van je opleiding? Hoe beleeft een cursist het opleidingstraject vanuit een talig oogpunt? Wat zijn de bevindingen van docenten in de opleiding? En hoe toegankelijk zijn hun lessen qua taalgebruik?

Heb je op dit moment geen tijd voor een uitgebreide analyse? Dan kan je toch al een aantal stappen ondernemen.

Je opleiding screenen is een goede eerste stap. Je gaat na of je opleiding al met een taalbeleidsplan werkt en onderzoekt of er al eerder taalacties plaatsvonden en wat de impact daarvan was.

Ook de cursistenreis geeft je heel wat info over de taalsituatie in je opleiding. Je verplaatst je in het hoofd van een cursist in de opleiding, en schat in hoe die de opleiding vanuit een talig perspectief beleeft. Wat zijn voor hem/haar de moeilijkheden qua taal? Hoe ervaart de cursist de website van je opleiding? Hoe beleeft die de lessen, het cursusmateriaal, de examens, de communicatie, de taalondersteuning ...?

Een derde bron van informatie zijn natuurlijk de trajectbegeleiders, stagebegeleiders en taalcoaches van je opleiding. Zij kennen de cursisten en de opleiding als de besten. Ze kunnen je dus heel wat inzichten geven over de taalsituatie in de opleiding. Ook via observatie van collega's en van de werkvloer kom je heel wat te weten over de talige uitdagingen waarmee een cursist te maken krijgt. Ga eens kijken in de les van een collega: begrijpen cursisten de instructies goed? Stellen ze vragen wanneer ze iets niet snappen? Komen ze zelf vaak aan het woord?

Kijk met diezelfde kritische blik naar het lesmateriaal van jullie opleiding. Welke oefeningen lopen telkens stroef en waarom? Hoe is de opmaak van het lesmateriaal, zoals cursussen, geïntegreerde proeven of eindwerken? En hoe zijn de opdrachten geformuleerd?

Tot slot is het ook waardevol om zo'n observatie op de werkvloer of stagevloer van je cursisten te doen. Je kan er nagaan wat de taaldrempels zijn die een cursist tegenkomt. Misschien communiceert de stagemotor moeilijk? Zijn er veel administratieve documenten? Of moet de cursist talige taken uitvoeren die hij niet inoefende in de opleiding? Daartegenover staan oefenkansen voor de cursist. Zie je bijvoorbeeld opties voor de cursist om meer aan het woord te komen? Of zijn er momenten waarop hij meer feedback op taal kan krijgen?

Heb je wél tijd en voldoende bereidheid om de taalsituatie van je opleiding structureel te analyseren? Doe dan beroep op onze expertise via taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be.

DE OPLEIDING IN KAART BRENGEN

Het is goed om de taalsituatie van je opleiding zo gedetailleerd mogelijk in kaart te brengen. Achterhaal of de opleiding al met een taalbeleid werkt of daar een aanzet toe maakte. Zijn er eerder taalacties ondernomen en wat was het resultaat daarvan? Met zo'n analyse ontdek je vaak blinde vlekken die relevant zijn voor de verdere aanpak.

Zoek informatie over onderstaande thema's. Die kunnen jou en je werkgroep inspireren voor acties in de toekomst. Je moet daarvoor misschien een overleg inplannen met je opleidingscoördinator, je directeur of een andere collega. Maak nadien een verslag van jullie gesprek. En vraag de directeur om expliciet te bevestigen dat die aan taalbeleid wil werken, mét de consequenties qua tijd en middelen die daarbij horen.

- ✎ Instream-, uitval-, doorstroom- en uitstroomcijfers
- ✎ Het taalniveau van anderstalige cursisten in de opleiding
- ✎ Het taalgebruik van de cursisten onderling
- ✎ Taaleisen die de opleiding stelt:
 - ▶ Wat is de duur van de opleiding? Wat zijn de instapvoorwaarden? Welke vakken en modules zijn er? Zijn er stages? En hoe groot zijn de klasgroepen?
- ✎ Het bestaande taalbeleid van de opleiding
- ✎ Taaleisen van de werkvloer:
 - ▶ Welk taalniveau Nederlands is nodig voor de werkvloer? In welke talige context zal de cursist werken? Moet de cursist naast het Nederlands ook nog andere talen beheersen? Wat zijn realistische jobs na de opleiding?
- ✎ Taaldrempels en taalproblemen voor cursisten in de opleiding:
 - ▶ Wat is de hoeveelheid vaktaal? Wat is het taalgebruik van de docenten?
- ✎ Taal oefenkansen voor cursisten in de opleiding:
 - ▶ Heeft je opleiding aandacht voor taalontwikkelende kansen voor haar cursisten?
- ✎ De haalbaarheid van een volledig Nederlandstalige opleiding:
 - ▶ Is het realistisch om in de opleiding enkel Nederlands aan bod te laten komen? Kunnen alle medewerkers daarvoor voldoende Nederlands?
- ✎ De ervaring van de directie, de coördinatoren, de taalverantwoordelijke en de docenten met aanpassingen in hun taalgebruik bij communicatie met laagtaalvaardige of anderstalige cursisten
- ✎ De initiatieven die nu al in de opleiding aanwezig zijn rond Nederlands leren
- ✎ De afspraken die nu al in de opleiding gemaakt zijn rond het gebruik van Nederlands
- ✎ Niet-talige knelpunten in de opleiding die een taalbeleidstraject kunnen bemoeilijken

Het kan bovendien ook interessant zijn om andere zaken rond taal in kaart te brengen. Stel een inventaris op van het Nederlands en andere talen in en rond jouw organisatie.

- ✎ Maak een lijst van alle medewerkers (bv. naam, functie, talenkennis, thuistaal, niveau Nederlands ...).
- ✎ Maak een inschatting van het Nederlands van je cursisten en je doelpubliek. En van de andere talen die ze spreken.
- ✎ Breng de taalsituatie in kaart bij partners en stagescholen.
- ✎ Denk na over de rol van het Nederlands in andere situaties (bv. bij teamoverleg, in contact met klanten, bij administratie...).

Methode 1: de cursistenreis

Je wil potentiële cursisten niet afschrikken bij hun eerste contact met je opleiding, bijvoorbeeld met een ingewikkeld inschrijvingsformulier of een flyer vol vaktaal. Daarom is het belangrijk om stil te staan bij hun eerste kennismaking. Is het taalgebruik van je opleiding aangepast aan de doelgroep? Hoe voelt het voor een anderstalige cursist om bij jullie terecht te komen?

Instructiefiche

Wat

Je verplaatst je in het hoofd van een nieuwe cursist in je opleiding en doorloopt de verschillende stappen in zijn eerste contacten met je opleiding. Wat zou je antwoorden als je een cursist was?

Doel

Je krijgt een goed zicht op de talige uitdagingen waarmee een geïnteresseerde cursist geconfronteerd wordt in het contact met je opleiding.

Door wie

Taalverantwoordelijke en/of werkgroep Taal

Tijd

2 à 3 uur

Hoe ga je te werk?

Neem de vragenlijst hieronder. Overloop het hele document en geef de antwoorden die je van een cursist verwacht. Trek lessen uit de antwoorden op deze vragen. Beslis met welke uitdaging(en) je prioritair aan de slag wil.

Vragenlijst:

1. Een potentiële cursist belt naar jouw opleiding...

- ✎ In welke taal neemt de medewerker de telefoon op?
- ✎ In welke taal zet de medewerker het gesprek verder?
- ✎ Spreekt deze medewerker ook duidelijk Nederlands en past hij dus zijn taalgebruik aan bij contact met anderstaligen'?

2. Er staat een potentiële cursist voor de deur...

- ✎ Kan je aan de buitenkant van het gebouw zien dat er opleidingen worden gegeven?
- ✎ Is het duidelijk aan de deur hoe je organisatie heet?
- ✎ Is het duidelijk dat het gebouw een Nederlandstalige opleiding huisvest?

3. Wat met jullie website?

- ✎ In welke talen kan een bezoeker de website lezen?
- ✎ Is het Nederlands makkelijk te begrijpen?
- ✎ Vindt een bezoeker makkelijk informatie over wat hij zoekt?
- ✎ Stel dat de persoon een e-mail in het Frans of het Engels schrijft. In welke taal krijgt hij dan antwoord?
- ✎ Zijn de online formulieren die de cursist moet invullen duidelijk?

4. En wat met flyers?

- ✎ Staat er veel tekst op de flyer?
- ✎ Is het Nederlands makkelijk te begrijpen?
- ✎ Zijn er foto's, afbeeldingen of pictogrammen? Zo ja, zijn ze relevant?

5. Hoe onthaalt jouw opleiding een nieuwe cursist?

- ✎ Is het onthaal makkelijk te vinden?
- ✎ Is het onthaal herkenbaar als onthaal?
- ✎ In welke taal spreken de onthaalmedewerker en de cursist met elkaar?
- ✎ Zijn er afspraken in jouw organisatie over hoe een onthaalmedewerker een cursist aanspreekt?

6. Welke afspraken maak je over het taalniveau van de cursist?

- ✎ Wat is het minimale taalniveau voor de opleiding?
- ✎ Welke documenten moet een cursist meebrengen zodat hij zijn taalniveau kan aantonen?

7. Vindt de cursist wat hij zoekt?

- ✎ Hangt er een overzicht van de lessen van de dag?
- ✎ Wat als de les, activiteit ... niet doorgaat? Hangt er dan een boodschap in duidelijk Nederlands of in een andere taal?

8. In het gebouw

- ✎ Zijn de leslokalen makkelijk te bereiken?
- ✎ Is er bewegwijzering? In welke taal? Verdwalen cursisten snel? Is het duidelijk waar ze naartoe moeten?
- ✎ Zijn er andere organisaties gehuisvest in/naast jouw opleiding (consultatiebureau, bibliotheek, school ...)? Is het onderscheid met je organisatie duidelijk?

9. Ontmoeting

- ✎ Is er een cafetaria of een zitruimte voor cursisten?
- ✎ Kan de cursist daar een gesprekje voeren in het Nederlands?
- ✎ Kan de cursist daar iets lezen in het Nederlands?
- ✎ Wat doen jullie om ontmoeting te stimuleren?

10. Talen

- ✎ Zijn er vooral Nederlandstalige docenten? Of juist niet?
- ✎ Is er taalondersteuning voor docenten? Zijn er oefenkansen voor anderstalige docenten?

11. Oefenen

- ✎ Zijn er oefenkansen voor anderstalige cursisten?
- ✎ Zijn er specifieke lessen voor anderstalige cursisten?

12. Tijdens de les

- ✎ Hebben de docenten aandacht voor het gebruik van duidelijk Nederlands?
- ✎ Geven de docenten op een taalontwikkellende manier les?
- ✎ Haken anderstalige cursisten af door talige struikelblokken in de lessen, zoals cursusmateriaal, opdrachten of evaluaties?
- ✎ Zijn anderstalige cursisten minder betrokken bij de les omwille van uitdagingen qua taal?
- ✎ Is er een taalcoach aanwezig?

13. Tijdens de stage

- ✎ Krijgen cursisten ondersteuning bij de zoektocht naar een stageplek?
- ✎ Worden cursisten voorbereid op hun stage en de communicatie die daarbij komt kijken?
- ✎ Krijgen cursisten tijdens hun stage ondersteuning bij talige moeilijkheden?
- ✎ Is er een taalcoach aanwezig?

Methode 2: observatie van collega's in de les

Ook via de observatie van collega's in de klas verzamel je een schat van informatie. Die helpt je om een goed beeld te vormen van de huidige taalsituatie in je opleiding. Gaan collega's elkaar observeren? Nog beter! Het zet hen aan om elkaar feedback te geven en samen naar alternatieven te zoeken.

Combineer deze observatie met de bevraging van je collega's. Daarover geven we meer info in de volgende fiche.

Instructiefiche

Wat

Je maakt een inventaris van het lesmateriaal (schriftelijk) dat de docenten in je opleiding gebruiken. Je analyseert hun taalgebruik voor de klas. Je gaat ook na welke niet-talige elementen invloed hebben op de communicatie in de opleiding. (vb. lawaai)

Doel

Op basis van deze analyse plan je verbeteracties voor de lessen en de opleiding. Je denkt na over hoe je die taaltoegankelijker kan maken. De observatie geeft je ook belangrijke informatie over de communicatieve vaardigheden die de cursisten nodig hebben.

Door wie

Taalverantwoordelijke, taalcoach, docenten

Materiaal

Checklist Taalontwikkelen lesgeven (zie website van het Huis)

Tijd

2 uur lesobservatie, 30 minuten à 1 uur om na te bespreken.
Het aantal observaties hangt af van het aantal modules binnen de opleiding.

Hoe ga je te werk?

Stap 1: Voor de les

- Bespreek tijdens een teamoverleg of een werkgroep Taal welke modules je het best gaat observeren. Tip: kies voor modules waar je taaldrempels vermoedt (bv. omwille van de complexiteit van de materie)
- Maak afspraken met de docenten die je gaat observeren. Leg duidelijk uit wat het doel van de observatie is.
- Bespreek met de docent welke les je best bijwoont. Kies voor een les met voldoende variatie: zowel theoretische lessen als praktijklessen zijn interessant voor observatie.
- Stel jezelf voor aan de cursisten en vertel waarom je in de les aanwezig bent.

Stap 2: Tijdens de les

- Neem de checklist TOL bij de hand. De checklist is vrij uitgebreid. Leg dus de focus op een aantal criteria naar keuze. Noteer concrete voorbeelden.

Stap 3: Na de les

- Vraag aan de docent een nabespreking, zodat je je bevindingen kan aftoetsen en feedback kan geven.
- Ga eventueel verder met de volgende fiche: een interview met je collega

Methode 3: interview collega's

Via een personeelsbevraging kom je heel wat te weten over de talige stand van zaken in je opleiding. Het zijn trouwens niet enkel de taalleerkrachten die je info kunnen bezorgen. Ook instructeurs, vakleerkrachten, trajectbegeleiders of taalcoaches hebben voortdurend contact met cursisten en kunnen dus goed inschatten welke uitdagingen er in je opleiding liggen. In een interview krijg je een goed beeld van wat er leeft bij je collega's.

Instructiefiche

Wat

Tijdens het interview bevaag je de docenten over de taalsituatie in hun lessen. Welke uitdagingen ervaren zij? Kunnen de docenten makkelijk communiceren met hun cursisten? Willen de docenten misschien zelf aan hun Nederlands werken?

Doel

Je brengt de taaldrempels en de taalleerkansen van je opleiding in kaart. Je leert de visie van de docenten kennen.

Door wie

De taalverantwoordelijke van de opleiding of een andere betrokkene.

Tijd

1 uur

Hoe ga je te werk?

Stel een vragenlijst op voor de docenten en bespreek die tijdens een individueel overleg met zo veel mogelijk docenten. Verzamel hun reacties en verwerk de antwoorden van je collega's. Laat je door die antwoorden inspireren om verdere stappen te zetten met taalbeleid.

We sommen wat vragen voor je op, ter inspiratie.

Je ervaringen als docent

- Wat is je thuistaal? Welke andere talen spreek je? Waar heb je ze geleerd? Welke taal wil je (nog beter) leren?
- Ervaar je soms problemen met taal in de opleiding en/of de organisatie?
- Vind je het taalniveau van anderstalige cursisten doorgaans voldoende?
- In welke vakken/cursusonderdelen merk je de grootste taalproblemen? Kan je dat illustreren?
- Ondervinden ook Nederlandstalige cursisten soms taalproblemen? Welke?
- Wat zijn in het algemeen de grootste struikelblokken voor cursisten bij het volgen van jouw vak/de opleiding?
- Kan je voorbeelden geven van enkele frequent voorkomende communicatieve situaties in de opleiding? Moeten je cursisten bijvoorbeeld vaak naar uitleg luisteren bij een powerpointpresentatie, gebruiken ze soms video's, lezen ze af en toe een lange tekst ...?
- Kan je de cursus of opleiding aanpassen zodat cursisten met een lager instap- of instroomniveau Nederlands kunnen starten?

Jouw klas

- ✎ Zijn cursisten voldoende gemotiveerd voor de opleiding?
- ✎ Zijn er vaak/momenteel anderstalige cursisten in je groep(en)? Met hoeveel zijn ze? Wat is hun taalniveau? En welke talen spreken ze nog?

Tijdens jouw les

- ✎ Welke lessen geef je? Hoe lang al?
- ✎ Hoe begint je les meestal? Hoe spreek je je cursisten aan?
- ✎ Hoe verloopt je les meestal?
- ✎ Welke werkvormen of opdrachten gebruik je vaak in je lessen?
- ✎ In welke taal geef je deze lessen? Schakel je soms over naar andere talen?
- ✎ Wat moeten de cursisten doen met het cursusmateriaal? Hoe gebruiken ze het (naslagwerk, volledig in te studeren of enkele onderdelen, achtergrondlectuur, invulcursus ...)? Hoe zijn de cursussen gestructureerd?
- ✎ Moeten de cursisten vaak samenwerken?
- ✎ Hoe bereid je je cursisten voor op hun stage/de werkvloer?
- ✎ Check jij of je cursisten je goed hebben begrepen? Hoe doe je dat?
- ✎ Hoe worden de cursisten getest/beoordeeld/geëxamineerd?
- ✎ Wat doe je als cursisten je niet begrijpen? Gebruik je soms een andere taal?
- ✎ Pas je je taalgebruik aan bij anderstalige cursisten? Zo ja, hoe?
- ✎ Doe je de opdracht soms voor?

Na jouw les

- ✎ Moeten de cursisten werkjes maken, papers schrijven, presentaties geven?
- ✎ Verwacht je dat de cursisten tussen de lessen door de leerstof doornemen en studeren?

Vorbereiding voor de werkvloer

- ✎ Is een goede taalvaardigheid Nederlands belangrijk voor een job na de opleiding?
- ✎ Wat moet er gebeuren zodat (anderstalige) cursisten goed voorbereid zijn op de werkvloer?

BUNDEL ALLE INFORMATIE IN EEN SWOT-ANALYSE

Maak een SWOT-analyse van het taalgebruik in je opleiding. In zo'n analyse komen de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Ze zorgt voor heel wat inzicht in de huidige stand van zaken: wat zijn uitdagingen en troeven van je organisatie? Wat zijn kansen om aan een sterker taalbeleid te werken en welke 'gevaren' liggen op de loer?

Verwerk o.a. de volgende vragen:

- Hoe verloopt de screening van cursisten?
- Wat zijn de instroom- en uitstroomvoorwaarden Nederlands?
- Welke taaldrempels of ontbrekende taalleerkansen zie je?
- Welke begeleiding is er voor taalzwakke cursisten?

Een SWOT-analyse helpt jou en de werkgroep om van taalbeleid een langetermijnverhaal te maken. Ze geeft je een overzichtelijk beeld van de talige stand van zaken van je opleiding en helpt je om doelgerichter aan taalbeleid te werken.

MEE(R) MET HET HUIS

Heeft jouw opleiding wél tijd voor een diepgaande analyse en wil ze het taalbeleid structureel vormgeven? En wil ze hierbij ondersteuning? Dan is het Huis van het Nederlands Brussel (het Huis) jouw ideale partner. In een intensieve begeleiding spitten we samen met jou uit hoe taal in jullie opleiding plaats krijgt en wat de belangrijkste actiepunten zijn.

In een professioneel advies over jullie taalbeleid, vertellen we je gedetailleerd hoe je de talige uitdagingen van je opleiding het best aanpakt. We helpen je om de juiste taalbeleidskeuzes te maken en de talige sterktes van je opleiding te bewaren.

Zo werken we samen met jou aan een grondig taalbeleid, waarbij we je ondersteunen vanaf de eerste analyse tot de finale verankering.

Een deel van ons uitgebreide aanbod voor een fundamentele analyse vind je hieronder. Interesse? Mail ons taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be.

De taal van de werkvloer

Merk je soms dat jouw cursisten voldoende vakkennis hebben, maar er niet vlot over kunnen spreken? Of dat ze moeite hebben met het schrijven van een verslag?

Samen met de taaladviseur van het Huis bekijk je de de talige verwachtingen van de werkvloer. Heel nauwkeurig onderzoeken we welke taaltaak de cursisten moeten uitvoeren en op welk taalniveau. Voor cursisten in een opleiding zorgkundige betekent dat bijvoorbeeld informatie vragen aan de patiënt. Bij kortere beroepsopleidingen moeten cursisten instructies begrijpen van hun chef of kunnen communiceren over veiligheid met hun collega's.

Het resultaat is een handig overzicht van wat de cursist moet kunnen qua taal op de werkvloer en welk taalniveau daarvoor nodig is. We bekijken samen of je de cursist hier tijdens de opleiding voldoende op voorbereidt.

Is dat niet zo? En wil je dus extra aandacht besteden aan de taaltaken van de werkvloer? Neem dit dan op in jouw taalbeleidsplan en ontwikkel samen met het Huis de noodzakelijk taalacties. Je kan bijvoorbeeld werken aan één taaltaak of een taalreëlijn ontwikkelen.

De taalachtergrond van cursisten

We leren je hoe je alle relevante informatie over je cursisten verzamelt, zodat je je beleid nog beter op hen en hun taalniveau kan afstemmen. Via gesprekken met hen, breng je hun taalachtergrond in kaart en krijg je inzicht in hun taalreëproces. Wil je graag weten wat hun taalniveau is? Het Huis helpt je dat te achterhalen met een taalniveautest.

Met al die info kan je inschatten of het taalniveau van je cursisten hoog genoeg is om lessen te volgen én of het taalniveau van de lessen matcht met dat van de cursisten.